

ტურიზმის პოსტპანდემიური მოლოდინები და განვითარების ტანდენციები საქართველოში

ოთარ აბესაძე

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

რეზიუმე

ტურიზმის სექტორი ერთ-ერთი იმ სექტორთაგანია, რომელზეც ყველაზე დიდი გავლენა იქონია COVID-19-მა როგორც მოთხოვნის, ისე მიწოდების კუთხით.

საქართველო კი იმ ქვეყნების რიცხვს მიეკუთვნება, რომლის ეკონომიკაც მნიშვნელოვან წილადა დამოკიდებულია ტურიზმის სექტორზე. ამიტომ, შექმნილი სიტუაციიდან გამომდინარე, ტურიზმის აღორძინების მოლოდინების ფონზე მნიშვნელოვანია საქართველოში ტურიზმის განვითარების არსებული ტენდენციების გაანალიზება და ტურიზმის სფეროში მიმდინარე მოვლენების რაოდენობრივი ანალიზი. რა თქმა უნდა, მოლოდინების განსაზღვრა ძალიან ძნელია. მთავარია აღმავლობა იყოს უსაფრთხო ბიზნესზე დაფუძნებული და ითვალისწინებდეს ყველა რეკომენდაციას, რაც ვირუსის აფეთქების საწინააღმდეგოდ იქნება მიჩნეული. გვინდა თუ არ გვინდა, ამ წესების დაცვა მოუწევს ყველას. ეს ტურიზმის განვითარებას მკაცრ ჩარჩოში მოაქცევს და მოითხოვს ტურიზმის სექტორის ადაპტირებას ახალ რეალობასთან.

კვლევის პროცესში გამოყენებულ იქნა სტატისტიკური დაკვირვების, თავმოყრა-დაჯგუფებისა და ანალიზის მეთოდები.

დასკვნები: მიუხედავად იმისა, რომ პანდემიის პირობებში შექმნილი ვითარება ტურიზმის სექტორზე მძაფრად აისახება, ვფიქრობთ ტურიზმი მაინც მოახერხებს თავის გადარჩენას. ტურისტების ნაკადების განახლება დამოკიდებული იქნება ეპიდემიოლოგიურ სიტუაციაზე, როგორც მთელს მსოფლიოში და ქვეყნის შიგნით, ასევე ჯანდაცვის სისტემის და სახელმწიფოს

გამართულ და კოორდინირებულ მუშაობაზე. ტურიზმის სფეროში მოხდება გარკვეული ტრანსფორმაცია და ტურისტულ სექტორს მოუწევს ახალ რეალობაზე გადანაცვლება. არადა, ექსტრაპოლაციის მეთოდების საფუძველზე საპროგნოზო მაჩვენებლის გაანგარიშებამ აჩვენა, რომ რომ არა COVID-19 პანდემია, 2020 წლისათვის საქართველოს უნდა ემასპინძლა 10 500 000 საერთაშორისო ვიზიტორისათვის.

შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე დღესდღეობით ძნელია პოსტპანდემიურ პროცესზე საუბარი, ვინაიდან კვლავაც პანდემიურ ეპოქაში ვიმყოფებით. მაგრამ, გამომდინარე იქიდან, რომ საქართველო ყოველწლიურად მიმზიდველობის მიხედვით მზარდი ტურისტული ნაკადების მასპინძელი იყო, პოზიტიური მოლოდინები ნამდვილად არსებობს. დღესდღეობით, შიდა ტურიზმი გამოცოცხლებულია, საერთაშორისო ტურიზმი მოლოდინის რეჟიმში და ეკონომიკურად განუსაზღვრელ ფაზაშია. რადგან მოსახლეობის დიდი ნაწილისათვის ტურიზმის ბიზნესი შემოსავლის ერთადერთ წყაროს წარმოადგენს თუმცა, ჩვენი აზრით, ესლა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია მთავრობამ გამოიჩინოს მაქსიმალური თანადგომა ამ სფეროსადმი და გადადგას შემდეგი ქმედითი ნაბიჯები: მთავრობა როგორც გარანტი უნდა ჩაერიოს სესხების რეფინანსირების და გადავადების პოლიტიკაში და ბანკებთან ერთად შეიმუშაოს გადახდის მოქნილი გრაფიკი. საგადასახადო პოლიტიკის ლიბერალიზაცია. სათამაშო ბიზნესის ლიცენზირების გამარტივება. აუცილებელია აგრესიულად მასტიმულირებელი ტურისტული ატრაქციების გაჩენა და ნახალისება საქართველოში და სხვ.

საკვანძო სიტყვები: პანდემია, ტურიზმი, ანალიზი, მოლოდინი ტენდენცია.

შესავალი

ერთი წლის წინ ალბათ არავინ იფიქრებდა, რომ 2020 წელი სამყაროს ცხოვრების რიტმს შეცვლიდა. COVID-19-ით გამოწვეულმა პანდემიამ ადამიანური ურთიერთობები და საქმიანობის გარკვეული სფეროები იძულებით ჩარჩოში მოაქცია.

დღეს, რეალურად ტრანსფორმირდა მოსახლეობის ქცევის ნესები და ხშირ შემთხვევაში ურთიერთობებიც ონლაინ ფორმით კომუნიკაციებმა ჩაანაცვლა. პანდემიან მნიშვნელოვნად შეცვალა ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების პარამეტრებიც. მონაცემთა პლატფორმის [statista.com](https://www.statista.com)-ის თანახმად, ტურიზმის სექტორი ერთ-ერთი იმ სექტორთაგანია, რომელზეც ყველაზე დიდი გავლენა იქონია COVID-19-მა როგორც მოთხოვნის, ისე მიწოდების კუთხით. მიუხედავად იმისა, რომ არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით, რთულია საერთაშორისო ტურიზმზე კორონავირუსის გავლენის შეფასება, მაგრამ იმის თქმა ნამდვილად შეუძლებელია, ტურისტული ნაკადების მოძრაობა მკვეთრად შემცირებულია. თუ დავეყრდნობით მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) პროგნოზს, 2020 წელს უნდა ველოდოთ საერთაშორისო ტურისტული მიმოსვლების შემცირებას 1-3%-ით. გამოდის, რომ საერთაშორისო ვიზიტორების დანახარჯებიდან მიღებული თანხები 30-50 მილიარდი აშშ დოლარით შემცირდება. უდავოა, რომ ყველაზე მეტად დაზარალებულია მცირე და საშუალო ზომის საწარმოები. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ მათი წილი ტურიზმის სექტორში 80% შეადგენს, ტურისტული ბაზრის მეტად არასასაიმოვნო სურათს მივიღებთ. ისიც ცხადია, რომ კორონავირუსს განსაკუთრებული გავლენა იმ ქვეყნებზე ექნება, რომელთა ეკონომიკაში ტურიზმს დიდი წილი უკავია და რომლის ეკონომიკური ზრდაც დიდწილად ტურიზმის სექტორიდან გამომდინარეობს.

ძირითადი შედეგები

საქართველო იმ ქვეყნების რიცხვს მიეკუთვნება, რომლის ეკონომიკაც მნიშვნელოვან წილადაა დამოკიდებულია ტურიზმის სექტორზე. [7, Abesadze, N., amanova, I., Abesadze, O., 2020, p.771]]ფაქტია, რომ განვითარების აქტიურ ფაზაში მყოფი ტურიზმი მიძინების სტადიაზე აღმოჩნდა და ტურისტული ბიზნესიც შესაბამისად ეკონომიკური განუსაზღვრელობის ფაზაში გადავიდა. ამიტომ, შექმნილი სიტუაციიდან გამომდინარე, ტურიზმის აღორძინების მოლოდინების ფონზე მნიშვნელოვანია

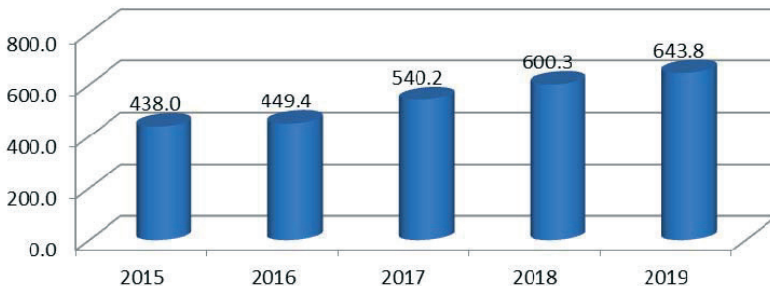
საქართველოში ტურიზმის განვითარების არსებული ტენდენციების გაანალიზება და ტურიზმის სფეროში მიმდინარე მოვლენების რაოდენობრივი ანალიზი.

2019 წლის მონაცემებით, საერთაშორისო ვიზიტების რაოდენობა 9,4 მილიონს შეადგენს. მათ შორის საერთაშორისო ვიზიტორების მიერ განხორციელებულმა ვიზიტებმა 7,7 მილიონი. აქედან 66% ანუ 5,1 მილიონი ტურისტული ვიზიტი იყო.

სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით, 15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს არარეზიდენტი ვიზიტორების მიერ საშუალოდ თვიურად განხორციელებულ იქნა 643,9 ათასი ვიზიტი, რაც 7,2%-ით მეტია წინა წლის და 47%-ით 2015 წლის მაჩვენებელზე.

დიაგრამა 1

15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს არარეზიდენტი ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტების საშუალო თვიური რაოდენობა, ათასი

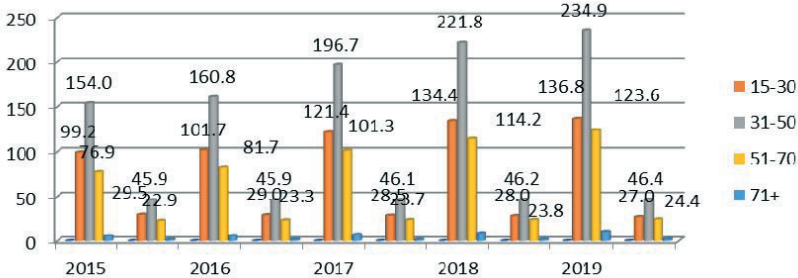
წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური [4]

საინტერესოა როგორია ვიზიტორების ასაკობრივი სტრუქტურა. მაინც რა ასაკის მოსახლეობისთვის იყო პანდემიამდე საქართველო უფრო მეტად მიმზდველი? მონაცემების ანალიზიდან ირკვევა, რომ საქართველოს ძირითადად სტუმრობდნენ 31-50 წლის ასაკობრივი ჯგუფის ვიზიტორები, რომელთა წილი მთლიან ვიზიტორთა რაოდენობაში 46%-ს შეადგენდა, რაც წინა

ნლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე ოდნავ მეტი იყო, თუმცა შეიძლება ითქვას, რომ წილის მაჩვენებელი სტაბილურობით ხასიათდება და 2015 წლიდან დღემდე შენარჩუნებულია 45-46%-ის ფარგლებში.[8, Abesadze, N., amanova, I., Abesadze, O., 2020, p.20]

დიაგრამა 2

15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს არარეზიდენტი ვიზიტორების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით, ათასი

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური [4]

ამ ასაკობრივი ჯგუფის შემდეგ ყველაზე აქტიური იყო 15-30 წლამდე ასაკობრივი ჯგუფი, მაგრამ ბოლო წლების ტენდენცია იმდაგვარია, რომ მართალია მცირედ, მაგრამ მაინც მცირდება ამ ასაკის ვიზიტორთა რაოდენობა, სამაგიეროდ იზრდება 51-70 წლის ასაკობრივი ჯგუფის ვიზიტორთა რაოდენობა.

დინამიკაში მონაცემების გაანალიზებამ გამოავლინა, რომ ვიზიტორები ქვეყანაში შემოდის დიდი რაოდენობით დასვენება, გართობა, რეკრეაციის მიზნით. ამ მიზნით ჩამოსულთა ხვედრითი წილი(თვეებ ის მიხედვით) 43,5%-ია, რაც 0,8%-ით მეტია წინა წლის ანალოგიურ და 14,1%-ით 2015 წლის მაჩვენებელზე. შემდეგ მოდის მეგობრებისა და ნათესავების მონახულება და ტრანზიტი სხვა ქვეყანაში გადასასვლელად, რომელთა წილი შესაბამისად 19% და 16,1%-ია, რაც 2018 წლის დონესთან შედარებით, მართა-

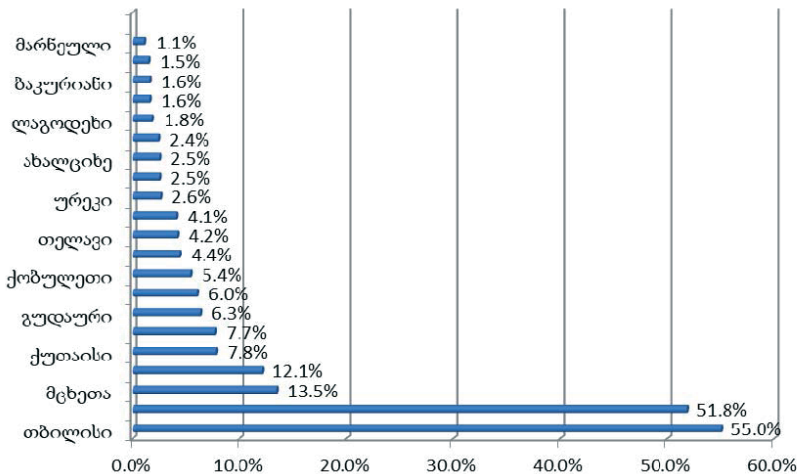
ლია მცირედ, მაგრამ მაინც შემცირებულია, ხოლო 2015 წელთან შედარებით 20% და 15%-იანი კლების ტემპი დაფიქსირდა.

მოიმატა პროფესიული/ეკონომიკური საქმიანობის მიზნით ქვეყანაში ჩამოსული ვიზიტორების მაჩვენებელმა.

საინტერესოა საერთაშორისო ვიზიტორების კლასიფიკაცია მათ მიერ მონახულებადი ტურისტული ლოკაციებისა და ჩამოსვლის მიზანთან კრასტაბულაციის მიხედვით.

დიაგრამა 3

ვიზიტორების განაწილება ქვეყანაში ჩამოსვლის მიზნის მიხედვით 2019 წელს

წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია [6]

როგორც დიაგრამიდან ჩანს, დასვენების, გართობისა და რეკრეაციის მიზნით უცხოელ ვიზიტორთა მიერ მონახულებად ლოკაციებს შორის 2019 წელს ლიდერობდა თბილისი და ბათუმი, რომელთა წილი შესაბამისად 55,9% და 51,8 %-ია. შემდეგ პოზიციებს იკავებდა მცხეთა და ყაზბეგი, მაგრამ მათი წილის მაჩვენებლები ნაკლებად ჩამორჩება მოწინავე პოზიციებზე მყოფი ლოკაციების რაოდენობრივ მონაცემებს. თბილისი და

ბათუმი ლიდერობდა ბიზნესისა და პროფესიული საქმიანობისა და მეგობრების/ნათესავების მონახულების მაჩვენებლებითაც.

დინამიკაში საერთაშორისო ტურიზმის გეოგრაფიული სტრუქტურის ანალიზით გამოვლინდა, რომ გართობის, დასვენებისა და რეკრეაციის მიზნით ყველაზე მეტი საქართველოში ჩამოდიოდა თურქეთიდან, შემდეგ რუსეთიდან. მეგობრების, ნათესავების მოსანახულებლად ჩამოსულთა შორის კი სჭარბობდა აზერბაიჯანისა და სომხეთის რეზიდენტები.

კონკრეტულად რა ტიპის სქმიანობას ახორციელებდნენ ვიზიტორები საქართველოში ყოფნისას? კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ ადგილობრივი სამზარეულო ძირითადად მიმზიდველი იყო მეზობელი ქვეყნებისა და ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების რეზიდენტებისათვის. შოპინგი ხიბლავდა სომხეთის, რუსეთისა და აზერბაიჯანელი მოქალაქეებს. ღირსშესანიშნაობების, კულტურული და ისტორიული მემკვიდრეობის ძეგლების, მუზეუმების მონახულება მიმზიდველი იყო ყველაზე მატად ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებისა და თურქეთის რეზიდენტებისათვის.

როგორი იყო ვიზიტების გეოგრაფიული სტრუქტურა?

ცხრილი 1

15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს არარეზიდენტი ვიზიტორების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება მოქალაქეობის ქვეყნების მიხედვით, ათასი

	2015	2016	2017	2018	2019
აზერბაიჯანი	70.7	65.8	80.6	88.2	92.9
რუსეთის ფედერაცია	52.1	59.5	79.7	100.4	101.9
სომხეთი	74.7	71.3	79.1	76.7	80.5
თურქეთი	61.0	55.4	56.1	63.6	66.9
საქართველო	30.2	29.5	31.4	32.5	33.0
უკრაინა	9.3	11.2	12.6	13.3	15.7

ისრაელი	4.4	6.9	9.3	12.8	16.6
ირანი	1.6	9.9	21.8	22.4	10.8
ევროკავშირის წევრი ქვეყნები	15.9	17.4	21.5	29.6	37.2
სხვა ქვეყნები	15.9	23.3	34.5	39.9	50.4

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური[4]

მონაცემების ანალიზიდან გამოვლინდა, რომ საქართველო ყველაზე მიმზიდველი იყო რუსეთის ფედერაციის რეზიდენტებისათვის, თუ დინამიკაში გადავხედავთ მონაცემებს შევნიშნავთ, რომ ყოველწლიურად იზრდებოდა სწორედ რუსეთიდან შემოსული ვიზიტორების რაოდენობა. აღსანიშნავია, რომ 2019 წელს 2015 წელთან შედარებით გაორმაგდა ტურისტების რაოდენობა. ამ პერიოდისთვის გაანგარიშებულმა ზრდის ტემპმა შეადგინა 194%. მაღალი მაჩვენებლებით ხასიათდებოდა ირანიდან, ისრაელიდან და უკრაინიდან შემოსული ვიზიტორების რაოდენობის მაჩვენებლები, 2019 წელს მათი რიცხვი 2015 წელთან შედარებით შესაბამისად 530%, 277%, და 68%-ით გაიზარდა. თვალში საცემია ირანიდან ტურისტული ნაკადების მკვეთრი ზრდის ტენდენცია. თუმცა 2019 წელს იკლო ირანელი ტურისტების შემოსვლის ტემპებმა, რასაც ადასტურებს წინა წელთან შედარებით თითქმის განახევრებული ირანიდან შემოსული ტურისტების რიცხვი. მაგრამ გაიზარდა ისრაელისა და უკრაინის მაჩვენებელი და 2019 წელს შესაბამისად დაფიქსირდა 16,6 და 15,7 ათასის დონეზე.

როგორც ვნახეთ, 2019 წელს საქართველოში ყველაზე მეტი ვიზიტორი მეზობელი ქვეყნებიდან ჩამოვიდა და უპირობო პირველ სამეულს აზერბაიჯანი, სომხეთი და რუსეთი წარმოადგენდა, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ინტენსივობის შეფარდებითი სიდიდის გაანგარიშებამ აჩვენა, რეალურად სომხეთის რეზიდენტების ჩვენი ქვეყნის დაინტერესების ყველაზე მაღალი დონე, ასე მაგალითად, ჩვენი გაანგარიშებით, 2019 წელს მოსახლეობის ყოველ 1000 კაცზე სომხეთიდან შემოვიდა 320 ადამიანი, აზერბაიჯანიდან 111 და რუსეთიდან 8. არადა საერთო აბსოლუ-

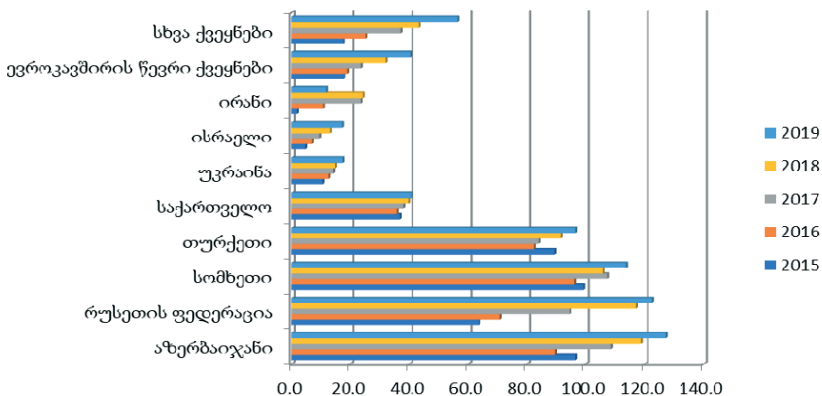
ტური სიდიდით პირველ ადგილს იკავებდა აზერბაიჯანი.

გაზრდილ ვიზიტორთა რაოდენობის პირობებში საინტერესოა ვიზიტების სტატისტიკა. 2019 წელს ყველაზე მეტი ვიზიტი განხორციელდა აზერბაიჯანიდან, 127,2 ათასი, რაც 7,2%-ით მეტია წინა წლის და 32%-ით 2015 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე. შემდეგ რუსეთის ფედერაციიდან, რომლის მაჩვენებელმა განიცადა წინა, 2018 წელთან შედარებით 5%-იანი მატება და 2015 წელთან შედარებით მატების ტემპმა კი 93% შეადგინა. მესამე ადგილს იკავებს სომხეთი 113, 8 ათასით, რაც წინა წელთან შედარებით 8%-ით, ხოლო 2015 წელთან შედარებით 15%-ითაა გაზრდილი. როგორც მოსალოდნელი იყო აქაც მეზობელი ქვეყნები ლიდერობდნენ და საქართველო უმეტესად სწორედ ამ ქვეყნის რეზიდენტებისთვის იყო მიმზიდველი.

აღნიშნული ტენდენცია კარგად ჩანს ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამაზე.

დიაგრამა 4

15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს არარეზიდენტი ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება მოქალაქეობის ქვეყნების მიხედვით, ათასი.

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური [4]

საინტერესო სურათი გამოვლინდა ვიზიტორების სქესის მიხედვით განაწილების მაჩვენებლებიდან. მართალია, ჯერ კიდევ ვიზიტორებში სჭარბობდა მამაკაცები, რომელთა წილი 2019 წელს ვიზიტორთა რაოდენობაში 60,8% იყო და შესაბამისად ქალების მაჩვენებელი-39,2%, მაგრამ თუ გავანალიზებთ სქესის მიხედვით განაწილებული მაჩვენებლების დინამიკას, შევნიშნავთ, რომ მართალია მცირედით, მაგრამ ქალთა წილის ზრდის ტენდენცია მაინც ფიქსირდება. ასე მაგალითად, 2015 წელთან შედარებით ვიზიტორ ქალთა წილი თითქმის 5 პროცენტული პუნქტით გაიზარდა.

ცხრილი 2

15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს არარეზიდენტი ვიზიტორების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება სქესის მიხედვით, ათასი

	წლიური, 2015		წლიური, 2016		წლიური, 2017		წლიური, 2018		წლიური, 2019	
სქესი	რაოდ.	%	რაოდ.	%	რაოდ.	%	რაოდ.	%	რაოდ.	%
კაცი	219.6	65.4	223.7	63.9	265.9	62.3	289.1	60.3	307.8	60.8
ქალი	116.3	34.6	126.4	36.1	160.7	37.7	190.3	39.7	198.2	39.2
	335.8	100	350.1	100	426.5	100	479.3	100	506.0	100

წყარო:სტატისტიკის ეროვნული სამსახური [4]

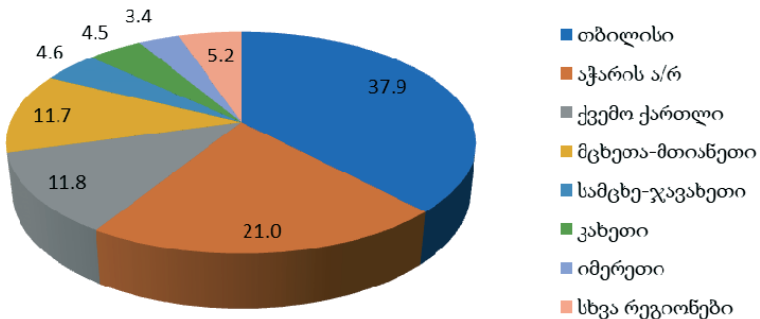
სტატისტიკურად საინტერესოა რამდენ ღამეს ათენებდნენ ვიზიტორები საქართველოში. ოფიციალური სტატისტიკის მონაცემებით 2019 წელს ქვეყანაში ვიზიტორების მიერ გატარებული ღამეების საშუალო რაოდენობამ შეადგინა 4,1. რაც ბოლო სამი წლის

განმავლობაში თითქმის სტაბილურია, თუმცა 2015 წელთან შედარებით ოდნავ გაზრდილია (2015 წელს 3,4-ს შეადგენდა). ეს ძალიან კარგია, რადგან ტურისტების რიცხვის ზრდასთან ერთად გათენებული დღეების საშუალო რაოდენობის გაზრდა მნიშვნელოვნად გაზრდის მათ მიერ გაწეული დანახარჯების მოცულობას. ამიტომაცაა, რომ ეს ორი მაჩვენებელი ტურისტული ნაკადების ძირითად რაოდენოვნად ინდიკატორს წარმოადგენს. ხარჯების გაზრდა პირდაპირ აისახება ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლის ზრდაზე.

როგორც მოსალოდნელი იყო მიმზიდველობის მიხედვით გამოირჩეოდა თბილისი და აჭარა, რომელიც 2019 წელს მოინახულა ქვეყანაში შემოსული ვიზიტორების ნახევარზე მეტმა, 58,9%. თბილისს ესტუმრა ვიზიტორების 37,9% და აჭარის ა.რ.-ს 21%. (იხ. დიაგრამა 5) შემდეგ ადგილებს ინაწილებენ ქვემო ქართლი და მცხეთა-მთიანეთი შესაბამისად 11,8% და 11,7%-იანი წილით. დინამიკაში, შეიძლება ითქვას რომ ზოგიერთი გამოჩვენების გარდა ტენდენცია შენარჩუნებულია, უფრო მეტიც, თბილისში კიდევ უფრო მოიმატა ვიზიტორების რიცხვმა.

დიაგრამა 5

15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს არარეზიდენტი ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება მონახულებული რეგიონების მიხედვით, % 2019 წელს

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური [4]

ქვეყანაში ვიზიტორების 73.8% ისათვის ვიზიტი განმეორებითის წარმოდგენდა. ეს მაჩვენებელი დინამიკაში მცირდება. იზრდება პირველად ჩამოსულთა წილის მაჩვენებელი.

როგორც მონაცემების ანალიზმა აჩვენა, ვიზიტორების 74%-მა დააგემოვნა ქართული სამზარეულო და ღვინო, 60%-მა იშოპინგა, 45.5%-მა მოინახულა კულტურული, ისტორიული მემკვიდრეობის ძეგლები და ა. შ.

პანდემიის შემდეგ მოლოდინების განსაზღვრისათვის მნიშვნელოვანია იმის ცოდნა, რამდენად კმაყოფილები ტოვებდნენ ვიზიტორები საქართველოს. მონაცემების ანალიზის შედეგად როგორც აღმოჩნდა, ჩამოსული ტურისტების დიდი ნაწილი, 53,5%, ძალიან კმაყოფილია ქვეყანაში ვიზიტით, ხოლო 37,3% კმაყოფილი, უკმაყოფილოა 0,9% ხოლო ძალიან უკმაყოფილოა 1%. უნდა ითქვას რომ დინამიკაში აღნიშნული ტენდენცია შეიძლება ითქვას მეტნაკლებად შენარჩუნებულია.

რა თქმა უნდა მოლოდინების განსაზღვრა ძალიან ძნელია. მთავარია აღმავლობა იყოს უსაფრთხო ბიზნესზე დაფუძნებული და ითვალისწინებდეს ყველა რეკომენდაციას, რაც ვირუსის აფეთქების საწინააღმდეგოდ იქნება მიჩნეული. გვინდა თუ არ გვინდა, ამ ნესების დაცვა მოუწევს ყველას. ეს ტურიზმის განვითარებას მკაცრ ჩარჩოში მოაქცევს და მოითხოვს ტურიზმის სექტორის ადაპტირებას ახალ რეალობასთან.

მიუხედავად იმისა, რომ პანდემიის პირობებში შექმნილი ვითარება ტურიზმის სექტორზე მძაფრად აისახება, ვფიქრობთ ტურიზმი მაინც მოახერხებს თავის გადარჩენას. ტურისტების ნაკადების განახლება დამოკიდებული იქნება ეპიდემიოლოგიურ სიტუაციაზე, როგორც მთელს მსოფლიოში და ქვეყნის შიგნით, ასევე ჯანდაცვის სისტემის და სახელმწიფოს გამართულ და კოორდინირებულ მუშაობაზე. ტურიზმის სფეროში მოხდება გარკვეული ტრანსფორმაცია და ტურისტულ სექტორს მოუწევს ახალ რეალობაზე გადანაცვლება. არადა, ექსტრაპოლაციის მეთოდებით საფუზველზე საპროგნოზო მაცვენებლის გაანგარიშებამ აჩვენა, რომ რომ რა COVID-19 პანდემია, 2020 წლისათვის საქართველოს უნდა ემასპინძლა 10 500 000 საერთაშორისო ვიზიტორისათვის.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე დღესდღეობით ძნელია პოსტპანდემიურ პროცესზე საუბარი, ვინაიდან კვლავაც პანდემიურ ეპოქაში ვიმყოფებით. მაგრამ, გამომდინარე იქიდან, რომ საქართველო ყოველწლიურად მიმზიდველობის მიხედვით მზარდი ტურისტული ნაკადების მასპინძელი იყო, პოზიტიური მოლოდინები ნამდვილად არსებობს. დღესდღეობით, შიდა ტურიზმი გამოცოცხლებულია, საერთაშორისო ტურიზმი მოლოდინის რეჟიმში და ეკონომიკურად განუსაზღვრელ ფაზაშია. რადგან მოსახლეობის დიდი ნაწილისათვის ტურიზმის ბიზნესი შემოსავლის ერთადერთ წყაროს წარმოადგენს თუმცა, ჩემი აზრით, ახლა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია მთავრობამ გამოიჩინოს მაქსიმალური თანადგომა ამ სფეროსადმი და გადადგას შემდეგი ქმედითი ნაბიჯები:

1. მთავრობა როგორც გარანტი უნდა ჩაერიოს სესხების რეფინანსირების და გადავადების პოლიტიკაში და ბანკებთან ერთად შეიმუშაოს გადახდის მოქნილი გრაფიკი. ფაქტია, რომ ტურიზმის სფეროში არსებული ბიზნესის 79% სარგებლობს საბანკო კრედიტით, 2020 წლის ტურისტული სეზონი ფაქტიურად ჩავარდა და ადამიანებს დაუგროვდათ საკმაოდ დიდი დავალიანება საფინანსო ინსტიტუტების წინაშე,

2. საგადასახადო პოლიტიკის ლიბერალიზაცია. ვინაიდან მცირე და საშუალო ბიზნესის თითქმის ნახევარი ცალსახად ან ირიბად უკავშირდება ტურიზმს, აუცილებელია გადაიხედოს მოგების, საშემოსავლოს, აქციზის და დ.ღ.გ.-ს გადასახადები. აღნიშნული გადასახადები საჭიროებენ როგორც მინიმუმ განახევრებას, ვინაიდან ძლიერი სახელმწიფო ნიშნავს მდიდარ მოქალაქეს და არა გაზრდილ ბიუჯეტს, რომელიც ბიუროკრატიაში იკარგება.

3. სათამაშო ბიზნესის ლიცენზირების გამარტივება. ვინაიდან აღნიშნულ სფეროს საკმაოდ მნიშვნელოვანი როლი უკავია ქართულ ტურიზმში, აუცილებელია მისი ლიცენზიის მოსაკრებლის პოლიტიკის გადახედვა, ვინაიდან დღევანდელი რეგულაციებით და ტარიფებით ფაქტიურად შეუძლებელია აღნიშნული ტიპის ბიზნესის განვითარება საქართველოში. მაგა-

ლითად, წყალტუბო, სადაც იგეგმება გრანდიოზული რეკონსტრუქცია. იქაურობა გარდა მისი ბუნებრივი შესაძლებლობებისა, უფრო მიმზიდველი რომ გახდეს რეგიონისთვის, აუცილებელია ქონდეს გარკვეული მიზიდულობა და თუ წყალტუბოს მუნიციპალიტეტში მოხდება სათამაშო ბიზნესისათვის ლიცენზირება გამარტივებული წესით ეს როგორც მინიმუმ გააათმაგებს ინტერესს და ტურისტთა ნაკადს წყალტუბოში.

4. აუცილებელია აგრესიულად მასტიმულირებელი ტურისტული ატრაქციების გაჩენა და ნახალისება საქართველოში. მაქსიმალურად უნდა შეეწყოს ხელი ისეთ მნიშვნელოვან პროექტს, როგორიცაა მარიხუანას დეკრიმინილიზაცია. ჰოლანდიის მაგალითზე დაყრდნობით ნათლად ჩანს მისი ეკონომიკური სიკეთე. რეალურად ამ კანონპროექტის დამტკიცებით 2025 წლისათვის საქართველოში საერთაშორისო ვიზიტორთა რაოდენობა 20 მილიონს გადააჭარბებს და მოიზიდავს ტურისტს თითქმის მთელი მსოფლიოდან და აღარ ვიქნებით მხოლოდ რეგიონის ტურისტულ სურვილებზე დამოკიდებულნი.

მთელი მსოფლიოსთვის კარგადაა ცნობილი ენ. ირლანდიული სასნაული. რაც ამ ქვეყანამ 2000-იან წლებში შეძლო ეს ნამდვილად დასაფასებელია და ეს ყოველივე გამოწვეულია სწორედ მსგავსი თამამი ეკონომიკური ნაბიჯების გადადგმით. დღეს რეალურად საქართველო დგას ამ გზაგასაყარზე. ან გაყვება აღნიშნულ ტემპს და მსგავსი ნელი ნაბიჯებით გააგრძელებს რეგიონალური ტურიზმის განვითარებას ან გადავა სრულიად ახალ საფეხურზე და შექმნის ტიპიურ ევროპულ თანამედროვე ტურისტულ ატრაქციას, სადაც იქნება ნაკლები გადასახადები, ნაკლები რეგულაციები, მეტი ტრადიციული ტურისტული ელემენტების პოპულარიზაცია, სათამაშო ბიზნესის ზონალური ნახალისება და მარიხუანას დეკრიმინილიზაცია. ეს ყოველივე მოახდენს საქართველოში ეკონომიკის მკვეთრ გაჯანსაღებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ახვლედიანი ნ, ვირსალაძე ნ, ონიანი ი-ტურიზმის სფეროს ეკონომიკურ-სტატისტიკური ანალიზი და ძირითადი მიმართუ-

ლებები, სტატისტიკის სწავლება და სტატისტიკური კვლევები საქართველოში, თბილისი 2018, გვ. 51-52

2. საერთაშორისო რეკომენდაციები ტურიზმის სტატისტიკისთვის 2008 (International Recommendations for Tourism Statistics 2008), გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (UNWTO), ნიუ იორკი 2010

3. საერთაშორისო ვიზიტორების კვლევის ანგარიში. 2019 წელი. საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია.

4. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ოფიციალური ვებ-გვერდი <https://www.geostat.ge>

5. საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში და მსოფლიო გამოცდილება, თბილისი 2016

6. საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის ოფიციალური ვებ-გვერდი <https://gnta.ge>

7. Abesadze, N., Amanova, L., Abesadze, O. (2020) Trends Of The Attractiveness Of Azerbaijan Tourists In Georgia. Collection Of Scientific Articles Of International Scientific Conference Economic and Social Development. Baku. 770-777

8. Abesadze, N., Amanova, L., Abesadze, O. (2020) Trends In The Growth Of Tourist Flows From Azerbaijan To Georgia. The Journal Of Economic Sciences: Theory And Practice, Volume 77 #1/2020, Pp. 19-30

REFERENCES:

1. Akhvlediani N, Virsaladze N, Oniani Economic-Statistical Analysis and Main Directions in the Field of I-Tourism, Teaching Statistics and Statistical Studies in Georgia, Tbilisi 2018, p. 51-52

2. International Recommendations for Tourism Statistics 2008, United Nations (UNWTO), New York 2010

3. International Visitor Survey Report. 2019. Georgian National Tourism Administration.

4. Official website of the National Statistics Office of Georgia <https://www.geostat.ge>.

5. Georgian National Tourism Administration, Tourism Development Perspectives in Georgia and World Experience, Tbilisi 2016

6. Official website of the Georgian National Tourism Administration <https://gnta.ge>.

7. Abesadze, N., Amanova, L., Abesadze, O. (2020) Trends Of The Attractiveness Of Azerbaijan Tourists In Georgia. Collection Of Scientific Articles Of International Scientific Conference Economic and Social Development. Baku. 770-777.

8. Abesadze, N., Amanova, L., Abesadze, O. (2020) Trends In The Growth Of Tourist Flows From Azerbaijan To Georgia. The Journal Of Economic Sciences: Theory And Practice, Volume 77 # 1/2020, Pp. 19-30.

POST-PANDEMIC TOURISM EXPECTATIONS AND DEVELOPMENT TRENDS IN GEORGIA

Otar Abesadze,

Associate Professor of
Georgian National University,
Academic Doctor of Economics

RESUME

The pandemic caused by COVID-19 has forced human relations and certain areas of activity into the framework today, actually transforming the rules of behavior of the population and in many cases the relations have been replaced by online communications. The pandemic has also significantly changed the economic development parameters of countries. According to the data platform [statista.com](https://www.statista.com), the tourism sector is one of the sectors most affected by COVID-19 in terms of both demand and supply. Although given the current situation, it is difficult to assess the impact of the coronavirus on international tourism, but it can really be said that the flow of tourist flows has been drastically reduced.

Georgia is one of the countries whose economy depends on the tourism sector. The fact is that tourism in the active phase of development has

found itself in a dormant stage and the tourism business has accordingly entered a phase of economic uncertainty. Therefore, given the current situation, in the light of the expectations of tourism revival, it is important to analyze the current trends in tourism development in Georgia and quantitative analysis of current events in the field of tourism.

Of course setting expectations is very difficult. The key is for ascension to be based on a secure business and to follow all the recommendations that will be considered against the outbreak of the virus. Whether we like it or not, everyone will have to follow these rules. This will put the development of tourism in a strict framework and require the tourism sector to adapt to the new reality.

Although the situation created by the pandemic will have a severe impact on the tourism sector, we think tourism will still be able to survive. The resumption of tourist flows will depend on the epidemiological situation, both around the world and within the country, as well as on the proper and coordinated work of the health care system and the state. There will be some transformation in the field of tourism and the tourism sector will have to adapt to the new reality. However, the calculation of the forecast observer on the basis of extrapolation methods showed that what is a COVID-19 pandemic, by 2020 Georgia should have hosted 10,500,000 international visitors.

Given the current situation, it is difficult to talk about the post-pandemic process today, as we are still in a pandemic era. But, given that Georgia has been hosting growing tourist flows in terms of attractiveness every year, there are definitely positive expectations. Today, domestic tourism is revived, international tourism is on standby and in an economically uncertain phase. Because for the majority of the population, the tourism business is the only source of income, however, in my opinion, it is now vital for the government to provide maximum support to this area and take the following effective steps: Liberalization of tax policy. Simplify gaming business licensing. It is necessary to create and encourage aggressively stimulating tourist attractions in Georgia, etc.

Key words: pandemic, tourism, analysis, expectations, trend.